

BASIN İÇİN BİLGİ NOTU

CEZA ADALET SİSTEMİNDE UZLAŞTIRMA UYGULAMALARININ GELİŞTİRİLMESİ PROJESİNİN AÇILIŞI ANKARA'DA YAPILDI

Adalet Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nin ortaklaşa yürüttüğü "Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi" 12-13 Haziran 2008 tarihlerinde Ankara Midi Hotel'de yapılan iki günlük bir durum değerlendirmesi ve ihtiyaç analizi toplantısı ile başladı.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde geliştirilen bu proje kapsamında; uzlaştırma konusunda adalet aktörleri ve kamuoyu genelinde farkındalık yaratma, uzlaştırma konusunda Bakanlık bünyesinde uygulamalara ışık tutacak kaynak kişilerin oluşturulması ve Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün konuyla ilgili kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi çalışmaları yürütülecektir.

Durum Analiz Grup Çalışmaları

Programda, uzlaşma alanında uygulamada yaşanan sorunlar tartışılarak mevcut durumun analizi yapıldı. Eğitimci olarak görevlendirilen 100 hâkim ve savcının 10 kişilik çalışma gruplarına bölünerek uzlaşma uygulamalarının tamamının mercek altına alınması ve değerlendirilmesi sağlandı.

Oldukça faydalı sonuçların elde edildiği bu çalışmada; her grup kendilerine görev olarak verilen konularla ilgili sunumlarını yaparak raporlarını yazılı olarak Bakanlık yetkililerine teslim ettiler.

Adalet Bakanlığınca, Durum Analiz Raporlarına önümüzdeki günlerde son şekli verilerek, uygulamayı zorlaştıran bazı konularda kolaylaştırıcı önlemler alınması düşünülmektedir.

Proje kapsamında grupların, kendilerine verilen konular bakımından, basımı düşünülen eğitim modüllerinin hazırlanmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir. Böylelikle uzlaşma konusu ile ilgili tüm makale, kitap, içtihat, uluslararası belgeler, mukayeseli hukuk verileri ile seminer

notlarının, 10 kişilik çalışma gruplarıyla belli spesifik alanlarının en ince detaylarına kadar bilinmesi sağlanacaktır.

Anketler

İki günlük açılış toplantısına hazırlık çalışması olarak geliştirilen anketlere toplam 3340 kişi yanıt verdi. Bu anketler programda katılımcılara sunuldu. Ağır Ceza Hâkimleri, Cumhuriyet Başsavcıları, Savcılar, Avukatlar ve Üniversitelerin yanıtladığı anketlerdeki bilgiler; uzlaştırmayla ilgili algılayışı, uygulamaya dönük görüşleri ve engelleri ortaya koyması açısından değerli bir referans kaynağı niteliği taşımaktadır.

Anket bulgularına göre;

Uzlaşma kurumuna ilişkin mevzuatın genel manada yeterli olduğu ifade edilmekle birlikte, Cumhuriyet savcılarının mevcut iş yoğunluğu sebebiyle bu kurumu uygulamaya geçirmekte zorlandıkları, bununla birlikte Kanun'un tanıdığı bizzat uzlaştırmayı kendilerinin gerçekleştirebileceği yönündeki yetkileri kullanma eğilimi taşıdıkları, uzlaştırmacı olarak ilgili barodan avukat görevlendirmesini isteme ya da hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacı atamasının az olduğu, mağdurların zararlarının giderilmesinde daha çok tazminat ve özür dileme şeklinde yöntem belirlendiği ve genel yaklaşımın bu doğrultuda olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca;

Uzlaşma ile ilgili 19/12/2006 tarihinde 5560 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ve sonrasında çıkarılan yönetmelik hükümleri, anket ve istatistiklere göre uzlaştırma kurumunu daha uygulanır hale getirmiştir. Bu verilere göre, 19/12/2006 ila 31/03/2008 tarihleri arasında, soruşturma aşamasında uzlaşmayla biten yaklaşık 15.000 dosya bulunmaktadır.

Kurumu uygulayan kesim, daha çok Hâkim ve Cumhuriyet savcılarıdır.

Toplumda uzlaşma ile ilgili yeterli bilinç oluşmamıştır.

Kamuoyu bilgilendirilmesi yapılmamıştır. Yapılanlarda kamuoyunu bilgilendirme değil, Jandarma ve Emniyet birimlerini bilgilendirme şeklinde olmuştur.

Bilgilendirilme konusunda rehber ilkeler yoktur. Ancak bu ilkelerin nasıl oluşturulacağı konusunda yeterli düzeyde yerli kaynaklar bulunmadığı, uzman eksikliği bulunduğu değerlendirilmiştir.

Özellikle mukayeseli hukuk uygulamalarının araştırılması suretiyle bu konunun araştırılması aynı zamanda psikolog, sosyolog gibi meslek gruplarının da konuya dahil edilerek görüşlerinin alınması suretiyle ilkelerin oluşturulması gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır.

Eğitim almış deneyimli uzlaştırmacı sayısı neredeyse yok denecek kadardır.

Mağdur ve failin farklı yerlerde olması uzlaşmanın sağlanması açısından ciddi engeller oluşturmaktadır.

100 hâkim ve Cumhuriyet savcısına uzlaştırma eğitimi

Bu Proje 6 bileşen altında yürütülecek olup, ilk bileşende Adalet Bakanlığı'nın çalışanları üzerinden kurumsal kapasitenin artırılması amaçlanıyor. Bunun için bir AB ülkesine çalışma ziyareti yapılacak. Yabancı uzmanlarla uygulayıcıların bir araya geldiği, durum analiz grup çalışmalarından ihtiyaca yönelik eğiticilerin eğitimi programı geliştirilerek 100 hâkim ve savcının eğitici olması sağlanacak. Eğitim modülleri, oluşturulacak "mağdur-fail uzlaşması web sitesi"nde yayımlanacak.

Diğer bileşende ise cezada pazarlık konusu ABD ile başlıca AB ülkelerinin mevzuatları taranarak rapor haline getirilecek. Ardından bu konuda Ankara'da yabancı uzmanların katılımıyla 80 kişilik bir çalışma toplantısı düzenlenecek. Üçüncü bileşen kapsamında ise mağdur-fail uzlaşması programları konusunda geniş çaplı bir bilinçlendirme programına başlanacak. Projenin ardından Türkiye genelinde konu hakkında bilinç düzeyinin yüzde 50 artırılması hedefleniyor.

11 adliyede 3 günlük bilgilendirme

Diğer bir bileşen olarak onarıcı adalet ve mağdur-fail uzlaşması uygulamaları konusunda kapasite geliştirme programlarının yürütülmesi amaçlanıyor. Bunun için İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara, Konya, Samsun, Adana, Erzurum, Diyarbakır, Van ve Trabzon'da toplam 11 adlîyede 3 günlük 20 eğitim semineri düzenlenecek. Böylece toplam 1200 hâkim ve savcı bilgilendirilecek. Eğitimlere Barolar Birliği ile işbirliği halinde avukatların, İçişleri Bakanlığı ile koordinasyon sonucu adlî kolluk temsilcilerinin ve Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi'nin tespit edeceği hukuk öğrenimi görmüş kişilerin de katılımına çalışılacak. Seminerlerde çıkan bulgular Ankara'da yapılacak sonuç toplantısında değerlendirilecek. Beşinci bileşen altında da konuya ilişkin yol gösterici ilkelerle kılavuzlar geliştirilecek.

Son bileşenle ise projenin uygulama aşamasında belirlenecek çalışmalarla Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün kurumsal kapasitesi güçlendirilecek.

UNDP, uzlaştırma çalışmalarını destekliyor

UNDP yetkilileri 21. yüzyıl adalet sisteminde ceza adaleti yerine getirilirken mağdurun tatmin edilmesi fikrinin ön plana çıkarıldığını belirtirken, bu amaçla suça karşı sadece ceza yaptırımının yeterli görülmemekle mağdurun zararını onarım sisteminin kabul edildiğini kaydetti. Avrupa ceza adalet sistemlerinde uzlaştırma düzenlemeleri, bu noktada önemli bir araç olarak gösteriliyor.

Uzlaştırmanın hedefi, suçun işlenmesinden sonra fail ile mağdur arasında meydana gelen husumetin uzlaştırma sağlanarak giderilmesi ve toplumsal barışın tesis edilmesi olarak belirtiliyor. UNDP de Türkiye'de yargı sisteminin gereksiz ve ağır iş yükü altında etkinliğinin azaldığı gerçeğinden hareketle Adalet Bakanlığı'na ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun getirdiği onarıcı adalet programları ile mağdur-fail uzlaştırmasının Türkiye'deki pilot girişimlerine teknik destek veriyor.